

Alavuden kaupunki

Arviointikertomus 2024

Tarkastuslautakunta 26.5.2025

alavus.fi

Sisällys

PUHEENJOHTAJAN PUHEENVUORO	3
1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA SEN TOIMINTA	4 - 10
1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät	4
1.2. Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuonna 2024	5
1.3. Tarkastuslautakunnan toiminta	5
1.4. Tilintarkastus ja tarkastustoimi	9
2. EDELLISTEN VUOSIEN ARVIOINTIKERTOMUSTEN JOHDOSTA TEHTYJEN	
TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	10
3. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN	
ARVIOINTI	11 - 14
3.1. Tavoitteiden toteutumisen tarkastelu	11
3.2. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen	12
4. HENKILÖSTÖ	14
5. KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	15
6. TALouden TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	16
7. YHTEENVETO	17
8. KOOSTE KESKEISIMMISTÄ HAVAINNOISTA JA	
KEHITTÄMISSUOSITUKSISTA	18 - 22
8.1. Elinvoimapalvelut	18
8.2. Maaseutupalvelut	19
8.3. Sivistyspalvelut	19
8.4. Tekniset palvelut	21
8.5. Ympäristöpalvelut	21
8.6. Muut havainnot kunnan hallinnosta	21
9. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE	22
ALLEKIRJOITUKSET	23

PUHEENJOHTAJAN PUHEENVUORO

Parahin lukija,

valtuustokausi 2021-2025 on tullut päätökseen ja näin ollen myös tarkastuslautakunnan nelivuotinen työ päättyy tähän vuoteen 2024 käsittelevään arviointikertomukseen, joka alkaa seuraavalta sivulta. Puheenjohtajan ominaisuudessa olen kuitenkin pitänyt tapanani sanoa muutaman oman sanan, jotka edustavat vain minua itseäni. Tällä kertaa haluan käyttää koko sivun itselleni äärimmäisen tärkeään teemaan:

Luottamus.

Mitä tarkoittaa olla luottamushenkilö ja toimia luottamustoimessa? Luottamus on painava ja arvokas, velvoittavakin sana. Luottamushenkilöltä saattaa helposti unohtua, että äänestäjiltä vaaleissa saatu luottamus on vain yksi pieni osa, ja sen jälkeen vasta alkaa työ: hyvän luottamushenkilön pitää voida nauttia luottamusta paitsi oman ryhmänsä keskuudessa, myös yli valtuustoryhmärajojen. Jos mieltä on todella hyvä luottamushenkilö, niin edellä mainittujen lisäksi luottamus pitäisi pystyä saavuttamaan ja säilyttämään lisäksi myös kaupungin viranhaltijoiden ja työntekijöiden keskuudessa.

Jokainen lähtee tässä työssä alusta: luottamusta ei saa ilmaiseksi eikä sitä peri keneltäkään vaan luottamus pitää ensin ansaita ja sitten sen arvoinen pitää pystyä olemaan - päätös päätökseltä, kokous kokoukselta sekä niiden välissä. Jos pelaa jatkuvasti omaan pussiinsa ja tavoittelee henkilökohtaisia voittoja, ei voi olla hyvä luottamushenkilö, vaikka saisi vaaleissa miten paljon ääniä. Loppujen lopuksi asia on niin, että äänestäjiä voi olla vielä helppo puijata, mutta todellinen mitta luottamuksesta otetaan siellä, minne ei ulkoa päin näe.

Hyvä luottamushenkilö ei ole sellainen, joka ei koskaan pahoita kenenkään mieltä, vaan sellainen, joka toimii oikein ja yhteisen edun mukaan silloinkin, kun se kirpaisee. Legendoiksi havittelee moni, mutta todelliset legendat ovat niitä miehiä ja naisia, joiden sanaan ja selkärankaan on voinut ja voi luottaa, ja jotka toimivat oikein, johdonmukaisesti ja omaa linjaansa noudattaen myös vaikeissa kysymyksissä.

Tämän haluan sanoa vielä ihan erityisen painokkaasti: Jos luottamusta ei ole tarpeeksi, siitä ei voi koskaan syyttää ketään muuta kuin itseään. Luottamus on aina pelkästään omista toimista kiinni, ja sen puuttuessa vastaus löytyy vain ja ainoastaan peilistä. Itku seis, ja töihin.

Omasta puolestani haluan kiittää koko kahden kauden ja kahdeksan vuoden edestä kaikesta luottamuksesta paitsi kuntalaisia, myös muita luottamushenkilöitä, valtuustokollegoja sekä lautakuntieni jäseniä. Kiitos kaupungin työntekijät, kiitos viranhaltijat, ja kiitos lautakuntien sihteerit. Erityinen kiitos jälleen kerran sinulle, Annukka.

Kaunista ja rentouttavaa kesää,

Niina Palomäki

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2024

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA SEN TOIMINTA

1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät

Kuntalain 121 §:n mukaan valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kaupungissa ja kaupunkikonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunta valitaan valtuustokauden ajaksi, ja se laatii neljä arviointikertomusta. Nyt käsillä oleva kertomus vuodelta 2024 on tämän tarkastuslautakunnan viimeinen. Arviointi toteutetaan kaupunginhallituksen ja lautakuntien sekä viranhaltijoiden toimintaa suunnitelmallisesti seuraten. Tarkastuslautakunta on kuullut keskeisimpiä viranhaltijoita, virkajohtoa ja johtavia luottamushenkilöitä arviointityönsä tueksi. Eri toimialojen edustajilta saimme arvokasta tietoa oman näkemyksemme muodostamiseksi. Tilintarkastajan kanssa toimimme kaupungin talouden seurannassa tiiviissä yhteistyössä; tilintarkastaja on vierailut tarkastuslautakunnan kokouksissa arviointikauden aikana. Tilintarkastaja antoi loppuraporttinsa tarkastuslautakunnan kokouksessa 16.5.2025.

Kuulemiset ovat lautakunnalle tiedonkeräämisen keskeinen tapa. Tarkastuslautakunta kiittää kuultavana olleita hyvistä ja kattavista ennakokysymysten vastauksista. Arviointikertomukseen on koottu arviointikokousten ja tilinpäätösaineiston pohjalta keskeisimpiä havaintoja arviointivuodelta 2024.

Lisäksi hallintosäännön 76 §:n mukaan tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä tarkoitetun sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja huolehtii sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkaisemisesta kunnan verkkosivuilla. Alavuden kaupungin julkaistut sidonnaisuusilmoitukset ovat luettavissa kaupungin verkkosivuilla osoitteessa <https://www.alavus.fi/fi/kaupunki-ja-hallinto/paatoksenteko/sidonnaisuudet.html>

Sidonnaisuusrekisteriä pidetään ajan tasalla ja ilmoitusvelvollisen on tehtävä sidonnaisuuksien uudet ilmoitukset, muutokset ja täydennykset ilman viivytystä. Sidonnaisuusrekisteri on tärkeä työkalu avoimuuden ja läpinäkyvyyden varmistamiseksi julkisessa hallinnossa. Tarkastuslautakunta on valvonut kuntalain 84 §:n mukaista sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja muistuttanut loppuvuodesta 2024 ilmoitusvelvollisia viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä ilmoitusten täydentämisestä ja tietojen tarkistamisesta sekä päivittämisestä ajan tasalle.

Alavudella sidonnaisuuksista on ilmoitettu hyvin. Sidonnaisuusilmoitus on saatu kaikilta ilmoitusvelvollisilta luottamushenkilöiltä ja viranhaltijoilta. Heitä oli vuoden 2024 lopussa yhteensä 42 henkilöä. Sidonnaisuusilmoitukset on saatettu valtuustolle tiedoksi 10.2.2025.

1.2. TARKASTUSLAUTAKUNNAN KOKOONPANO 2024-2025

Alavuden kaupungissa tarkastuslautakuntaan kuuluu 5 jäsentä:

Varsinainen jäsen

Niina Palomäki, puheenjohtaja
Jarmo Linna, varapuheenjohtaja
Jari Latvala
Antti Mäkelä
Tarja Ylimäki

Henkilökohtainen varajäsen

Katja Pasto
Irmeli Kukkola
Risto Lamminmäki
Jukka Ketola
Kaisa Javanainen

Sihteerinä on toiminut viestintäsihteeri Annukka Mäenpää.

1.3. Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta on vuoden 2024 aikana kokoontunut 12 kertaa ja käsitellyt 39 pykälää. Alavuden kaupungin tulosityhmien toimintaa ja taloutta on arvioitu tuttuun tapaan paitsi kuulemalla lautakunnan kokouksissa kaupungin hallinnon ja operatiivisen johdon edustajia, myös perehtymällä saatavilla oleviin materiaaleihin. Vuoden 2024 tarkastuksen painopistealueena oli tekninen lautakunta. Tilikauden aikana seurattiin myös muiden toimielinten tavoitteiden toteutumista sekä toimielinten pöytäkirjoja ja kaupungin talousprosessia.

Tarkastuslautakunta on pyrkinyt edistämään vuorovaikutusta ja rakentavaa yhteistyötä eri tavoin kutsumalla yhteisen pöydän ääreen eri tahojen edustajia. Kuultavien näkemykset ovat yhdistyneet teemoiksi, joita tarkastuslautakunta tuo esiin arviossaan. Lautakunta pitää tärkeänä, että kaikkien lautakuntien, kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen välistä vuoropuhelua lisätään kaupungin kehittämiseksi.

Valtuustokaudella 2021-2025 tarkastuslautakunnankin toimintaan vaikutti koronapandemia ja kokouksia to-
tuttiin käymään etänäkin, mutta kuluneena vuonna kokoukset toteutettiin läsnäolokokouksina ja teimme myös tutustumiskäyntejä. Kokouksiin on kuitenkin edelleen ollut mahdollista osallistua myös etäyhteydellä ja tämä on edistänyt kaikkien jäsenten osallistumista ja kuulemisten onnistumista suunnitelmien mukaan. Kuulemisissa ja varsinkin eri toimintayksiköissä vieraillessa tarkastuslautakunta pääsee lähelle käytännön toimintaa ja voi syventyä hyvin myös konserniyhtiöiden toimintaan.

Suuri osa kunnista ja kaupungeista on taloudellisesti tiukoilla juuri nyt, niin myös Alavus. Pääsyynä on sote-uudistuksen jälkeen jäänyt pysyvä kahden miljoonan vaje valtionosuuksissa. Viime vuosien poikkeusolot ovat heijastuneet koko maan talouteen. Koronapandemia, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja energiakriisi ovat vaikuttaneet materiaalien saatavuuteen ja kustannuksiin. Rakennusalan pysähtyneisyys on osunut erityisesti Alavuteen, jossa toimii useita alan yrityksiä ja siten työttömyys on noussut myös paikallisesti.

Alavus ei kuitenkaan syksyllä 2024 lähtenyt korottamaan verotusta vuodelle 2025, vaan jatkaa samoilla prosenteilla. Verotuksen sijasta Alavus on valtuuston syyskuun 2024 päätöksellä sitoutunut talouden sopeuttamisohjelmaan, jota vuosi vuodelta noudattamalla saamme suunnan kääntymään tulevinä vuosina.

Alavuden kaupungin vuoden 2024 tilinpäätös osoittaa merkittävää taloudellista parannusta; alkuperäisestä talousarviosta tulos parantui yli kolme miljoonaa euroa.

Vuoden 2024 aikana kuntien kesken valmisteltiin työ- ja elinkeinopalveluiden siirtymistä kuntien vastuulle. Vuoden 2025 alusta Kuntayhtymä Kymppi aloitti toimintansa ja Alavus on yksi päätoimipaikoista. Uudistuksen myötä kaupungilla on mahdollisuus kehittää työllisyyspalveluita, mutta samalla rahoitusvastuu työttömyysetuuksista laajenee. Valtion osoittama rahoitus ei riitä kattamaan uudistuksen kuluja, joten kunnan on lisättävä omia varojaan palvelujen järjestämiseen. Muun muassa tämä luo epävarmuutta talouden tasapainon tulevaisuudessa.

Kokouksia toimintakaudella 2024 on ollut seuraavasti ja kuultavina ovat olleet:

12.1.2024

Alavuden lautakuntien puheenjohtajien ja tarkastuslautakunnan yhteistapaaminen.

15.2.2024

*Toimitusjohtaja Paula Lehtonen, tutustuminen A-Pesti Oy:n tiloihin ja toimintaan.
Tilintarkastajan väliraportti.*

12.3.2024

Arviointikertomuksen 2023 laadinnan aloittaminen.

12.4.2024

*Talousjohtaja Tarja Tohni, vuoden 2023 tilinpäätöksen esittely.
Lisäksi jatkettiin arviointikertomuksen 2023 laadintaa.*

25.4.2024

*Tilintarkastajan yhteenvetoraportti tilivuoden 2023 tarkastuksesta.
Lisäksi työstettiin edelleen arviointikertomusta 2023.*

17.5.2024

Arviointikertomuksen 2023 laadintaa.

3.6.2024

Tilintarkastaja JHT, HT Ilari Karhu, tilintarkastuskertomus tilivuoden 2023 tilintarkastuksesta. Tilinpäätös 2023. Arviointikertomuksen 2023 valmiiksi laatiminen ja allekirjoittaminen.

30.8.2024

*Liikunta- ja hyvinvointipäällikkö Leena Smolander, terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyö Alavuden kaupungissa. Talousjohtaja Virpi Kolehmainen, työn aloittaminen Alavuden kaupungilla.
Arviointisuunnitelma syksylle 2024.*

27.9.2024

Tekninen johtaja Timo Myllymäki ja energia- ja vesihuoltopäällikkö Timo Seppä, tutustuminen Alavuden jätevedenpuhdistamoon ja katsaus sekä vesihuollon että Alavuden Lämpö Oy:n asioihin.

Vastaukset arviointikertomuksesta 2023.

25.10.2024

Maaseutupäällikkö Hanna Murtomäki-Kukkola, katsaus maaseutupalveluihin.

Tilintarkastaja JHT, HT Ilari Karhu, arviointisuunnitelma tilivuodelle 2024 ja tilintarkastuksen kohdentaminen kaupungin päätöksenteon arviointiin ja talouden tasapainottamisohjelman toimeenpanoon.

22.11.2024

Tuurin kouluun tutustuminen ja opettajien edustajien kuuleminen.

Alavuden yläkoulun opettajien edustajien kuuleminen; henkilöstön hyvinvointi kaupungin talouden sopeuttamistoimien keskellä, jopo-luokan kuulumiset ja muut koulun ajankohtaiset asiat.

Lisäksi käsiteltiin sidonnaisuusilmoitukset sekä niihin saapuneet muutokset vuoden 2024 osalta.

13.12.2024

Toimitusjohtaja Riitta Jaskari, katsaus Alavuden Vuokra-asunnot Oy (AVAS-kodit) ajankohtaisiin asioihin ja toimintaan. Tilintarkastaja JHT, HT Ilari Karhu, alustava raportti tilintarkastuksen kohdentamisesta kaupungin päätöksenteon arviointiin ja talouden tasapainottamisohjelman toimeenpanoon.

*Lisäksi vuoden 2024 asioita käsiteltiin vielä kaupunginjohtaja Liisa Heinämäen kuulemisessa **10.1.2025**.*

Tarkastuslautakunta on asettanut keskuudestaan seurantavastuut kaupungin palvelualueista eri jäsenille seuraavasti:

- **Hallinto- ja kehityspalvelut:** Niina Palomäki ja Jarmo Linna
- **Elinvoimapalvelut:** Tarja Ylimäki ja Antti Mäkelä
- **Sivistyspalvelut:** Niina Palomäki ja Antti Mäkelä
- **Tekniset palvelut:** Jarmo Linna ja Jari Latvala
- **Ympäristöpalvelut:** Tarja Ylimäki ja Jari Latvala

Työnjakonsa mukaisesti lautakunnan jäsenet ovat seuranneet palveluryhmien toimintaa tutustumalla lautakuntien pöytäkirjoihin ja niiden liitteisiin. Tarkastuslautakunnan jäsenillä on ollut mahdollisuus raportoida toimielinten päätöksiin liittyvistä havainnoistaan lautakunnan kokouksissa. Arvioinnin pohjana ovat olleet myös tilintarkastajan kokouksissa antamat selvitykset.

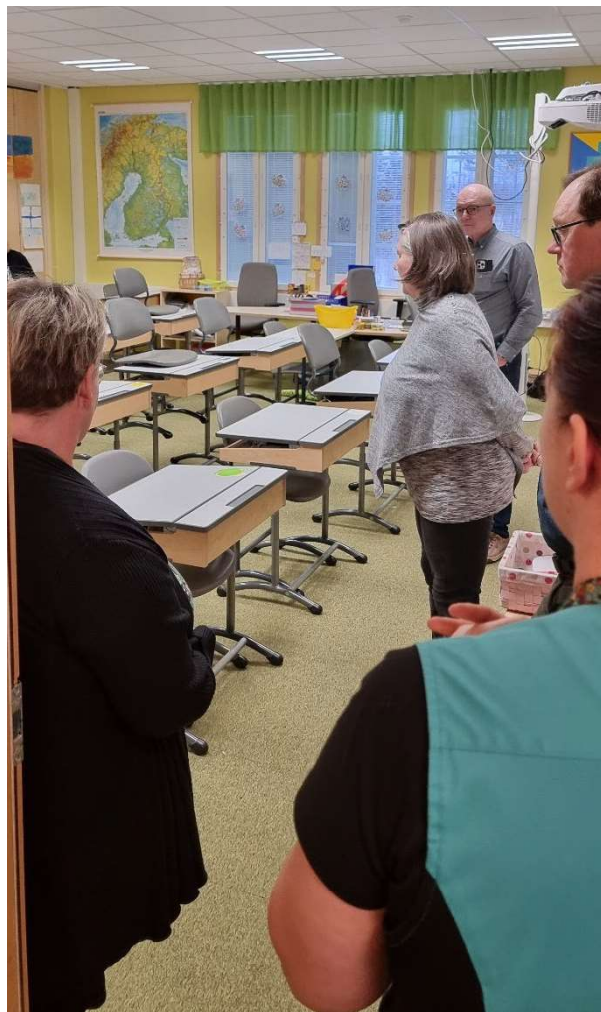
Tarkastuslautakunta arvioi kaupungin tavoitteiden saavuttamista, toiminnan tarkoituksenmukaisuutta sekä talouden tasapainoa. Olemme pyrkineet panostamaan erityisesti avoimeen ja rakentavaan vuorovaikutukseen, jossa painopiste on kehittämisessä ja yhteistyössä - ei virheiden etsimisessä tai syyllisten osoittelussa. Lautakunnassa on ollut avoin keskusteluilmapiiri ja jäsenten monipuolinen kokemus ja osaaminen ovat rikastuttaneet työtä merkittävästi.

Tarkastuslautakunta on perehtynyt tilinpäätökseen 2024 muun muassa kuulemalla kaupungin talousjohtajaa. Tilinpäätös on huolellisesti laadittu ja tarjoaa kattavasti tietoa eri palvelualueiden taloudesta, tuloksesta ja toiminnasta.

Tarkastuslautakunnan jäsenet ovat yhdessä laatineet arviointikertomuksen vuodelta 2024. Tarkastuslautakunnan jäsen on esteellinen arvioimaan toimintaa, jonka päätöksentekoon osallistuu itse. Sivistyslautakunnan jäsen Jarmo Linna ei ole osallistunut sivistyslautakunnan alaisen toiminnan arviointiin.

Syyskuussa 2024 tarkastuslautakunnan jäsenet tutustuivat Alavuden jätevedenpuhdistamoon. Puhdistamon sekä vesihuoltolaitoksen toiminnasta olivat kertomassa tekninen johtaja Timo Myllymäki ja energia- ja vesihuoltopäällikkö Timo Seppä.

Tuurin koululla aluekoulunjohtaja Taina Pienimäki veti tarkastuslautakunnalle esittelykierroksen, jolla päästiin kurkkaamaan myös luokkatiloihin.

Tarkastuslautakunta Alavus Fasadin pihassa 16.5.2025. Kuvassa vasemmalta oikealle: puheenjohtaja Niina Palomäki, varapuheenjohtaja Jarmo Linna, jäsen Antti Mäkelä, jäsen Jari Latvala, jäsen Tarja Ylimäki, sihteeri Annukka Mäenpää ja tilintarkastaja Ilari Karhu. Kuvan otti Sanna Sarvikas.

1.4. Tilintarkastus ja tarkastustoimi

Tilintarkastus on luonteeltaan laillisuustarkastusta. Tilintarkastajan on kuntalain mukaan tarkastettava kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on seurata tilintarkastajan työsuunnitelman toteutumista.

Päävastuullisena tilintarkastajana on toiminut JHT, HT Ilari Karhu ja avustavana tarkastajana JHT, HT Toni Koivusaari.

Oy SK-Reviisorit Ab on tarkastanut myös kaupunkikonserniin kuuluvien tytäryhtiöiden tilinpäätökset 2024. Tytäryhteisöissä vastuullisena tarkastajana on toiminut JHT, HT Petteri Myllymäki lukuun ottamatta A-Pesti Oy:tä, jossa vastuullisena tarkastajana on toiminut JHT, HT Ilari Karhu.

Tilintarkastaja esitti tilivuoden 2024 tarkastusta koskevan työsuunnitelmansa tarkastuslautakunnalle 25.10.2024 ja antoi vuoden 2024 tilintarkastuksen yhteenvetoraportin 16.5.2025. Tätä täydensi tilintarkastajan väliraportti, jonka hän antoi tarkastuslautakunnalle 21.2.2025.

Tarkastukset on toteutettu laadukkaasti työohjelman mukaisesti ja tilintarkastaja on mahdollisuuksien mukaan osallistunut tarkastuslautakunnan kokouksiin ja raportoinut tarkastuslautakunnalle tilikautta koskevista asioista.

Tilintarkastuksessa havaittiin, että tilinpäätökseen oli tehty muutaman euron muutos valtuuston hyväksynnän jälkeen. Tarkastuslautakunta muistuttaa, että pääperiaate on, että hyväksyttyä tilinpäätöstä ei saa muuttaa jälkikäteen ja tämän vuoksi muistiotositteet tulisi tuoda hyväksyttäväksi ajantasaisesti. Myöhässä tulleet tositteet on vietävä seuraavan vuoden kirjanpitoon.

Tilintarkastajan lausuman mukaan tilikauden tarkastuksessa on havaittu joitain epätarkkuuksia rahoituslaskelman luvuissa, jotka kuitenkin loppupeleissä kumoavat toisensa ja eivät vaikuta tulokseen, mutta jatkossa olisi syytä kiinnittää huomiota siihen, että esitetyt luvut ovat oikein.

Lisäksi tarkastuslautakunta muistuttaa päätöksentekojärjestyksestä määräraha-asioissa; lautakunta näkee merkittävänä investointiosan määrärahan ylitykset ja pitää tärkeänä jotta määrärahat merkitään talousarvioon ajallaan. Jos jokin asia tai toimenpide vaatii valtuuston hyväksynnän, niin valtuuston hyväksyntä pitää olla ajallaan investointeihin nähden, myös sijoitusasioissa.

2. EDELLISTEN VUOSIEN ARVIOINTIKERTOMUSTEN JOHDOSTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Kuntalain 121§:n mukaan tarkastuslautakunnan on arvioitava valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista kunnassa ja kuntakonsernissa.

Kaupunginvaltuusto on kokouksessaan 17.6.2024 merkinnyt tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen vuodelta 2023 tiedoksi ja huomioitavaksi päätöksenteon valmistelussa. Tarkastuslautakunta oli esittänyt arviointikertomuksessa vahvennettuja havaintoja, joihin pyydettiin toimialoilta kommentteja ja toimenpiteitä syyskuun loppuun mennessä pidettävään valtuuston kokoukseen, ja sen jälkeen tarkastuslautakunnalle.

Kaupunginhallitus on pyytänyt valtuuston edellyttämät selvitykset arviointikertomuksen johdosta ja saattanut ne 9.9.2024 valtuuston hyväksyttäväksi. Valtuusto on hyväksynyt esitetyt vastineet ja kaupunginhallituksen omat selvitykset vuoden 2023 arviointikertomuksen havaintoihin ja toimenpiteisiin kaupunginvaltuustossa 16.9.2024.

Tarkastuslautakunta on käsitellyt saamansa selvitykset ja toteaa, että vuoden 2023 arviointikertomuksessa esitettyjä asioita on käsitelty organisaatiossa riittävästi. Arviointikertomuksessa esitetyt kysymykset olivat sisällön puolesta osoitettu eri toimialoille ja on hyvä, että toimialoilla on perehdytty omaa toimialaa koskeviin kysymyksiin ennen niiden käsittelyä hallituksessa.

3. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

3.1. Tavoitteiden toteutumisen tarkastelu

Vuoden 2024 tilinpäätös on Alavuden kaupungille merkittävä positiivinen käänne. Talousarvion 1,86 miljoonan euron alijäämä on kovalla työllä työllä käännetty 1,188 miljoonan euron ylijäämäksi. Hyvää tulosta selittää käyttötalouden ja verorahoituksen talousarviota parempi toteutuminen. Kaupungin kumuloitua tase nousee siis 17,2 miljoonaan euroon. Lainakanta laski 3,3 miljoonaa euroa. Vuosikate koheni 6,3 miljoonaan euroon ja suhteessa poistoihin se on 123 %.

Muiden toimintatuottojen parempi toteutuma johtui pysyvien vastaavien luovutusvoitoista (maanmyynti), ja myyntituottojen kaupungin palvelujen myynneistä sekä saaduista muista korvauksista.

Henkilöstökulujen lasku johtui talouden sopeutustoimista, palvelujen keskittämisestä ja lakkauttamisesta. Muissa toimintakuluissa lasku johtui vuokrakulujen laskusta verrattuna vuoteen 2023. Alavuden käyttötalouden nettomenot alittuivat yli miljoona euroa, mikä osoittaa, että kaikilla hallinnonaloilla on otettu huomioon säästötavoite ja tehostettu toimintaa.

Ulkoiset toimintakulut yhteensä olivat 37,8 miljoonaa euroa alittaen muutetun talousarvion 0,9 miljoonalla eurolla. Verrattuna vuoteen 2023 toimintamenot laskivat -3,3 % (1,29 milj. euroa). Henkilöstökulut laskivat 0,56 miljoonaa euroa (-2,3 %), ja muut toimintakulut 0,42 miljoonaa euroa (-23,5 %).

Tilinpäätöksen rahoitusosassa myönteistä oli, että verotulojen taso pysyi hyvänä ja nousi edellisestä vuodesta 22,6 miljoonaan euroon. Ennakolta oli arvioitu, että sote-uudistuksen verotulomuutoksissa vuonna 2023 alkuvuonna saadut ns. verohännät vielä nostivat verotulojen tasoa, mutta vuonna 2024 taso putoaisi. Näin ei kuitenkaan tapahtunut.

Alavuden kaupunki myös sai 540 000 euroa valtiovarainministeriön myöntämää harkinnanvaraista valtionosuutta.

Rahoitustuotot ja -kulut olivat yhteensä -42 000 euroa toteutuen 177 000 euroa talousarviota paremmin. Verrattuna vuoteen 2023 rahoitustuotot ja -kulut toteutuivat 630 000 euroa heikommin. Syynä tähän ovat toteutuneet korkokulut sekä sijoitussalkun vuodenvaihteen arvonmukaiset arvonalennus- ja palautuskirjaukset.

Monen vuoden suurten investointien vaihe on nyt saatu päätökseen; jätevedenpuhdistamon ja Kunto-Lutran peruskorjaus valmistuivat, ja vesi- ja viemäritöiden sekä lämpökanaalien infratyöt Alavuden keskustan alueella on saatu kuntoon. Tämä näkyikin investointimenojen merkittävänä laskuna edellisvuodesta; investointimenot olivat 5,8 miljoonaa euroa, kun ne vuonna 2023 olivat vielä 13,6 miljoonaa euroa.

Keskeisimmät talouden tunnusluvut 2024 (suluissa edellinen vuosi):

Tilikauden tulos +1,2 milj. € (-925 t€)

Vuosikate 6,3 milj. € (4,9)

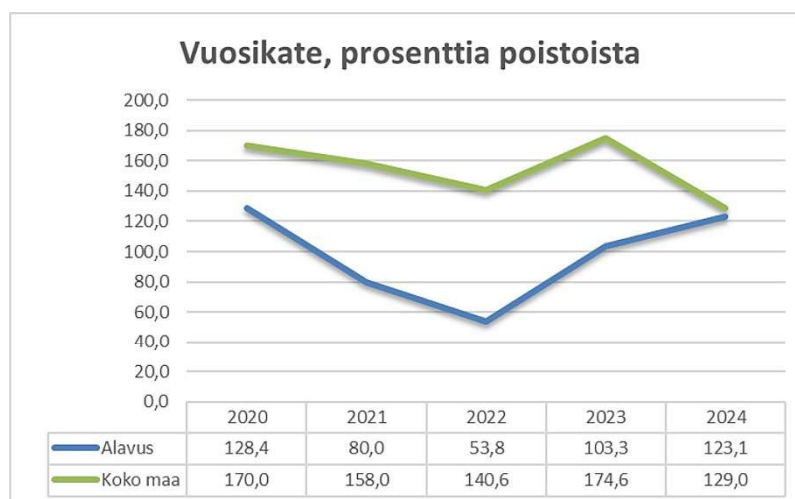
Vuosikate / poistot	123 % (103 %)
Verotulot	22,6 milj. € (20,9)
Valtionosuudet	11,3 milj. € (12,4)
Kumuloituva tase	17,2 milj. € (16)
Lainakanta yhteensä	59,9 milj. € (63,3)
josta pitkäaikainen laina	54,3 milj. € (60)
Lainaa/ asukas	5 560 € (5 785)

3.2. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Alavuden kaupungin toteutunut vuosikate 6 331 000 euroa on 1 374 000 euroa (27,7 %) parempi kuin vuonna 2023. Talousarvioon (4 044 000 euroa) verrattuna vuosikate toteutui huomattavasti paremmin.

Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Kuntakohtainen tavoitearvo tunnusluvulle saadaan jakamalla keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä. Asukasta kohden laskettuna Alavuden vuosikate oli 587 euroa.

Poistot käyttöomaisuudesta olivat 5,1 miljoonaa euroa, joten vuosikatteen osuus poistoista oli 123,1 %. Tämän vuosikate poistoista -tunnusluvun arvon ollessa 100 % oletetaan tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan pitää pätevänä, koska poistojen taso on nyt lähellä investointeja.

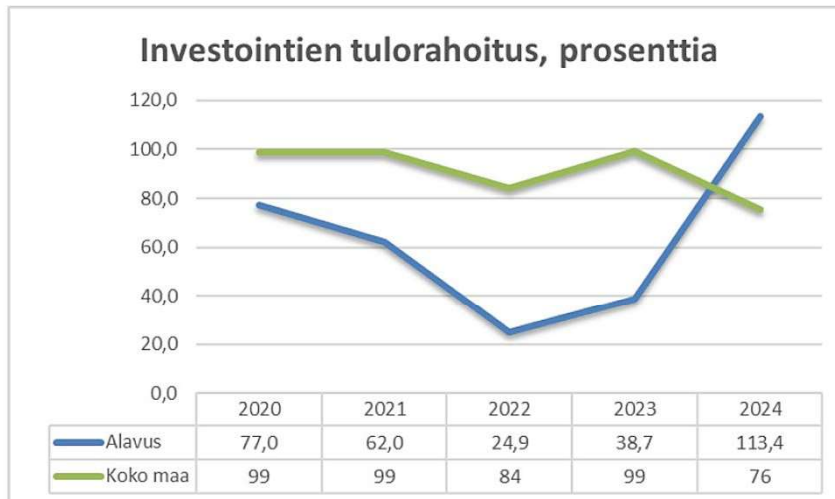

Kaupungin taloudellista tilannetta tulee arvioida myös rahoituksen kannalta. Tulorahoitusjäämä kertoo vuosikatteen ja poistonalaisten investointien omahankintamenon erotuksen. Lähes vastaava tarkastelu voidaan tehdä rahoituslaskelman toiminnan ja investointien rahavirran avulla. Alavuden kaupungin ao. tunnusluku on ollut viimeisenä viitenä vuotena negatiivinen. Negatiivinen tulorahoitusjäämä tarkoittaa sitä, tulorahoitus ei riitä investointeihin, ja ne rahoitetaan lainalla tai kassavaroja vähentämällä.

Kuntatalouden pitkän aikavälin tasapaino edellyttäisi tunnusluvun muodostumista selvästi positiiviseksi. Viime vuonna Alavuden tulo-rahoitusjäämä oli positiivinen.

Investointien tulo-rahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulo-rahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa osuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli omaisuuden myynnillä, lainalla tai kassavaroilla. Alavudella vuoden 2024 tunnusluku oli 113,4, mikä kertoo siitä, että investoinnit on pystytty kattamaan täysimääräisesti ilman lisävelkaa. Yksittäisen vuoden luku voi olla poikkeuksellinen, joten on hyvä tarkastella myös pidempää aikaväliä.

Kaupungin maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Alavudella tilanne on pysynyt lähes samana edellisvuodesta ja vuoden 2024 viimeisenä päivänä kassan riittävyys oli 175 päivää.

Laskennallinen lainanhoitokate kertoo kunnan tulo-rahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun tunnusluku on 1-2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden. Alavuden kaupungin lainanhoitokate koheni hieman viime vuodesta, mutta jäi kuitenkin alle yhden ja oli 0,9 vuonna 2024.

Viiden vuoden tarkastelujaksolla Alavuden kaupungin lainanhoitokate on ollut joka vuosi alle 1 eli heikko. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja. Lainanhoitokatteen parantaminen vaatii vuosikatteen kasvattamista ja/tai lainan vuosittaisten lyhennysten vähenemistä.

Omavaraisuusaste mittaa kuntien vakavaraisuusastetta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääristä 70 %:n omavaraisuutta, 50 %:n tai sitä pienempää omavaraisuusastetta voidaan pitää merkinä merkittävästä velkarasitteesta. Alavuden omavaraisuusaste on viime vuosina ollut laskusuunnassa ja vuonna 2023 oli 37,4 %. Vuonna 2024 nousua oli hieman ja omavaraisuusaste on nyt 39,7 %.

Alavuden kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus vuonna 2024 oli 157,1 % (172 % vuonna 2023). Suhteellinen velkaantuneisuus kuvaa, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Tunnusluvun positiivinen muutos johtuu lainakannan pienenemisestä.

Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Alavudella rahavarat euroa/ asukas laskivat hieman edellisvuodesta ollen 2 292 euroa per asukas 31.12.2024.

4. HENKILÖSTÖ

Henkilöstö on kaupungin tärkein voimavara ja sen hyvinvoinnista tulee huolehtia. Tarkastuslautakunta on tutustunut Alavuden kaupungin henkilöstöraporttiin vuodelta 2024 ja todennut sen olevan varsin kattava esitys henkilöstövoimavarojen nykytilasta ja kehityssuunnasta.

Alavuden kaupungin henkilöstömäärä oli vuoden 2024 lopussa 542 henkilöä, joista vakinaisia oli 395 eli noin 73 %. Määräaikaista henkilöstöä oli yhteensä 144 ja työllistettyjä 3. Henkilöstön määrä väheni edellisvuodesta 17:llä, ja vuoteen 2022 verraten 50 henkilöä. Henkilöstöstä 122 oli osa-aikatyössä (noin 22,5 %). Vakinaisen henkilöstön määrä on vähentynyt edellisestä vuodesta 6:lla.

Ikäjakaumaltaan kaupungin henkilöstöstä vuonna 2024 yli 60-vuotiaita oli 95 henkilöä. Henkilöstön keski-ikä on hieman noussut edellisvuodesta ja oli 48 vuotta 2 kuukautta. Vuonna 2023 koko kunta-alan henkilöstön keski-ikä oli 45,5 vuotta. Vuonna 2024 eläkkeelle siirtyi yhdeksän henkilöä ja eläköityneiden keski-ikä oli 64 vuotta 10 kuukautta (mukaan lukien vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeet).

Kaupungin palvelujen tuottamiseen käytettiin 521 henkilötyövuotta vuonna 2024 (vähennystä 21 henkilötyövuotta edellisestä vuodesta).

Henkilöstökulut olivat vuonna 2024 hieman pienemmät kuin vuotta aiemmin; yhteensä noin 23,5 miljoonaa euroa.

Terveysperusteiset poissaolot olivat selvästi vähentyneet vuoteen 2023 verrattuna. Kuitenkin terveyspoissaoloprosentti (4,56 %) oli suunnilleen puolet vuosilomien aiheuttamista poissaoloista (9,31 %) vuosityöajasta.

Lisäksi muut palkattomat poissaolot olivat aika suuret (3,79 %); tämä kuvastanee henkilöstön sitoutumista vapaaehtoisin talkoovapaisiin. Henkilöstö toteutti ne jopa reilusti arvioitua tasoa ylittäen.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kaupungin henkilöstön osaamisen kehittämiseksi ja työhyvinvoinnin edistämiseksi on tehty toimialat ja yksiköt ylittävää työtä. Esimerkiksi työhyvinvointiryhmän käynnistämään Tulevaisuudentekijät Alavus -kehittäjäyhteisön tuotekehitystyön erikoisammattitutkinnon suorittamiseen on osallistunut kaupungin työntekijöitä jokaiselta toimialalta. Ensimmäinen ryhmä valmistui keväällä ja toinen ryhmä syksyllä 2024. Koulutukseen kuului erilaisia kehitystöitä ja oppiminen osoitettiin näyttöjen avulla. Alavuden kaupungin kehittäjät ovat saaneet myös tunnustusta kunta- ja hyvinvointialueuetyön Tekojen tori -kampanjassa.

Lisäksi marraskuussa 2024 aloitettiin Uudistuva ja uudistava johtaminen -valmennuskoulutus esihenkilöille. Osaaminen ja sen kehittäminen sekä laadukas esihenkilötyö vaikuttaa sekä henkilöstön työhyvinvointiin että toiminnan tuloksellisuuteen.

Tarkastuslautakunta on toimintakaudellaan halunnut kiinnittää erityistä huomiota työhyvinvointiin ja onkin siksi perehtynyt tammikuussa 2025 toteutettuun kaupungin henkilöstön työhyvinvointikyselyyn. Ilahduttavaa oli se, miten aktiivisesti kyselyyn vastattiin; kyselyyn vastasi 333 työntekijää, mikä tarkoittaa erinomaista 73,8 vastausprosenttia. Yleisimmin organisaatioiden vastausprosentti on reilun 60 %:n tienoilla. Kokonaisuutena tulokset ovat hyvällä tasolla ja edelliseen kyselyyn verrattuna lähes kaikilla osa-alueilla tulokset ovat kehittyneet myönteisesti koronavuosista ja haastavasta taloustilanteesta huolimatta.

Kyselyn mukaan luottamus työyhteisöissä ja esihenkilötyössä on vahvistunut; yli 86 % vastaajista kokee hänen ja esihenkilön välillä vallitsevan luottamuksellinen ilmapiiri ja noin 80 % arvioi esihenkilönsä olevan kannustava ja innostava. Myönteisesti nousi esiin työyksiköiden sisäinen selkeys: noin 90 % vastaajista kokee olevansa itse selvillä työyksikkönsä tavoitteista, ja että jokainen työyksikössä tietää sen tärkeimmät tehtävät ja toimintatavat. Työn mielekkyys on Alavuden kaupungin työntekijöille tärkeä tekijä. 88,5 % on innostunut työstään päivittäin tai useamman kerran viikossa ja 85 % vastaajista suosittelisi työpaikkaansa tuttavalleen, mikä on selvästi vertailuryhmää korkeampi tulos.

Toki kysely paljasti myös kehittämiskohteita joissakin yksiköissä ja tarkastuslautakunta kannustaakin kaupungin johtoa ja esihenkilöitä selvittämään havaittuihin haasteisiin liittyviä syitä ja suunnittelemaan tarvittavia jatkotoimia yhdessä henkilöstön kanssa.

5. KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Kuntalain 114 §:n mukaan kuntien tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Kuntakonsernin taloudelliseen tulokseen vaikuttaa myös tytäryhtiöiden ja osakkuusyhteisöjen tulos. Alavuden kaupungin konsernitilinpäätökseen on yhdistelty tytäryhteisöistä 9 kpl sekä osakkuusyhteisöt ja kuntayhtymät. Tytäryhteisöjä on yhteensä 11 kpl, kuntayhtymiä 4 kpl ja osakkuusyhteisöjä 2 kpl. Lisäksi konserniin kuuluu 14 osakkuusyhteisöä, joita ei ole yhdistelty niiden vähäisen merkityksen vuoksi konsernitilinpäätökseen.

Kaupungin konsernin tytäryhteisöihin sisältyvät Alavuden ydinkeskustan kehittämiseen ja kaupungin uusien tilojen sekä palvelukortteliin valmisteluun liittyvät Kiinteistö Oy Alavuden Palvelukortteli ja Kiinteistö Oy

Kuulan Toivo; kaupungin omistusosuus on molemmissa 100 %. Yhtiöillä ei ole ollut vielä vuoden 2024 aikana toimintaa, joten yhtiöitä ei ole yhdistelty konsernin tilinpäätökseen. Palvelukorttelin vuokravastuu tulee olemaan iso, joten tuleva tarkastuslautakunta seurannee sitä laskelmissa.

Lisäksi uutena kuntayhtymänä konserniin on lisätty Kuntayhtymä Kymppi, jossa kaupungin omistusosuus on 16,91 %.

Konsernin tilikauden tulos muodostui 1,36 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi. Konsernitaseen ylijäämä vuoden lopussa oli noin 24,6 miljoonaa euroa (2 282 euroa/ asukas).

Konsernin lainakanta oli 75,2 miljoonaa euroa, eli 6 980 euroa asukasta kohti (7 252 euroa/ asukas vuonna 2023).

Konsernitasolla suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluku on 163,9 % (vuonna 2023: 179,4 %). Omavaraisuusaste hieman nousi edellisvuodesta ja on nyt 38,3 %, mutta tasapainoisen talouden omavaraisuusaste tulisi olla vähintään 50 prosenttia. Kuntakonsernien omavaraisuusasteet ovat yleensä peruskuntien omavaraisuusasteita alhaisempia ja myös koko maan omavaraisuusasteen keskiarvo oli vuonna 2023 alle tavoitearvon (Manner-Suomen kuntien keskimääräinen omavaraisuusaste oli noin 41 %).

Konsernitilinpäätöksestä voidaan todeta, että kaupungin taloudellinen tilanne on parantunut. Omavaraisuusasteen kehitystä on kuitenkin syytä seurata jatkossakin, erityisesti konsernitasolla, jossa tytäryhtiöiden velkaisuus voi vaikuttaa kokonaisuuteen.

Vuosikate poistoista -tunnusluku nousi edellisvuodesta ja on nyt 120,3 %. Tunnusluvun nousu viittaa siihen, että suunta on oikea, sillä arvon tulee olla sata, jotta konsernin tulorahoitusta voitaisiin pitää riittävänä.

Alavudella on saatu tottua siihen, että kaupungin konsernipalvelut ovat olleet taloudellisesti omillaan ja tuottaneet jopa voittoa. Konsernipalveluista varmin suorittaja on ollut Alavuden lämpö, joka kaikkien iloksi palasi positiiviseen tulokseen vuoden 2023 niiauksen jälkeen. Toivottavasti sen syyt on käyty tarkkaan läpi ja pohdittu toimenpiteitä, joilla ennustettavuus paranisi, kuten esimerkiksi polttoaineiden pitkiä toimitussopimuksia, yhä energiatehokkaampaa tekniikkaa ja notkeaa matalan pörssisähkön halpojen tuntien hyödyntämistä esimerkiksi sähkökattiloiden käytöllä.

Kaupungin tytäryhtiöistä matalin tulos oli Alavuden Jäähalli Oy:llä, noin -67 000 euroa.

Alavuden vuokra-asunnot eli AVAS Kodit on ilahduttanut tarkastuslautakuntaa tuoreella ja dynaamisella otteellaan. Asuntojen kunnossapito ja remontointi on ollut tehokasta, mikä on asukasviihtyvyyden kannalta tärkeää, mutta myös asukastoiminnan arvon näkeminen on tärkeää. AVAS Kodit on muutaman vuoden ajan palkinnut pitkäaikaisia asukkaitaan sekä tarjoaa asumisneuvontaa eli neuvontaa ja ohjausta erilaisissa asumiseen liittyvissä sosiaalis-taloudellisissa haasteissa. Tätä palvelua hyödyntää nykyisin myös Alavuden kaupunki.

6. TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Tilikauden ylijäämä, + 1 188 235,11 euroa, oli 3 052 885,11 euroa alkuperäistä talousarviota parempi tulos ja 2 734 256,11 euroa muutettua talousarviota parempi tulos. Ero talousarvioon johtui paremmin toteutuneista toimintatuotoista, valtionosuuksista ja verotuloista sekä toimintakulujen mukaan lukien poistojen alittumisesta verrattuna talousarvioon.

Vuoden 2024 aikana tehtiin kaksi lisätalousarviota, joilla korjattiin alkuperäisen talousarvion investointien ja käyttötalouden määrärahoja sekä valtionosuuksia vastaamaan päätöksiä. Talousarviovuoden aikana seurattiin talouden toteutumista systemaattisesti toimialoilla, johtoryhmässä, lautakunnissa ja kaupunginhallituksessa sekä kvartaaleittain osavuositarkastusten myötä valtuustossa.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 16.9.2024 § 29 talouden sopeuttamisohjelman vuosille 2025 - 2028. Esitystä talouden tasapainottamiseen ei ole pakko laatia, koska hyvä tulos turvaa kumuloituvaa tasetta, joka nyt nousee ollen 17,2 miljoonaa euroa.

Konsernitaseessa kertynyttä ylijäämää on 24,6 miljoonaa euroa.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, joka kertoo kuinka paljon käyttötuloista joudutaan käyttämään velkojen maksuun, on laskenut 163,9 prosenttiin ja omavaraisuusaste on 38,3 prosenttia.

Vaikka taseeseen onkin kertynyt edellisten tilikausien ylijäämää, on tärkeää, että hyvän tuloksen taustat tunnistetaan, talouden tasapainoon kiinnitetään edelleen huomiota ja pidetään tehdyt säästöpäätökset sekä sitoudutaan talouden sopeuttamisohjelmaan. Kulunut valtuustokausi on näyttänyt, että tulevien vuosien toimintaympäristön muutoksia on vaikea ennustaa.

7. YHTEENVETO

Yhteinen ilonaihe lienee, että Alavuden kaupungin tilinpäätös päättyi lopulta, negatiivisesta talousarviosta huolimatta, huomattavasti positiiviseksi. Taustalla on hyviä toimenpiteitä, mutta myös kertaluontoisia eriä, huomattava määrä talkootyötä ja onnekkaita sattumia. Talkootyö tarkoittaa tässä tapauksessa Alavuden kaupungin henkilöstön pitämiä talkoovapaita, joista tarkastuslautakunta haluaa kiittää henkilöstöä ja samalla muistuttaa luottamushenkilöitä siitä, että positiivinen tulos ei voi jatkuvasti nojata siihen, että henkilöstö joustaa - kaikesta huolimatta kaupungin täytyisi säilyttää houkuttelevuutensa työnantajana, jotta voitaisiin tulevaisuudessakin varmistua siitä, että kaupunki kilpailee jatkossakin osaavimmasta ja sitoutuneimmasta työvoimasta. Tämän vuoksi tarkastuslautakunta kannustaa uutta valtuustoa pitäytymään tiukasti talouden tasapainottamisohjelmassa pysyvän vakauden saavuttamiseksi. Yksi lihava, mutta onnekas vuosi ei muuta sitä trendiä, että menojen kasvu on saatava pysähtymään ja vakiintumaan kestäväille tasoille. Ikärakenteen muutos ja syntyvyyden lasku – enää noin 70 lasta vuodessa – ovat suurimmat tekijät tässä asiassa, mutta myös valtiontalouden muutokset ja valtion toteuttamat leikkaukset ja menonsiirrot kunnille tulevat vaikuttamaan tavalla, joka jää nähtäväksi.

Kuntatalouden haasteet ovat laajalti koko maan yhteisiä. Alavudella on kuitenkin paljon vahvuuksia ja toivon näkymiä.

Paikallisen rakennemuutoksen tueksi valtioneuvosto myönsi Alavudelle rakennemuutosrahoitusta, jonka turvin kaupungin tytäryhtiö Alavuden Kehitys Oy on loppuvuonna 2024 aloittanut Rohkeasti kohti uutta Alavudella -hankkeen, joka pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan uusien yritysten ja työpaikkojen sijoittumiseen Alavudelle. Alavudella on myös ennestään vankka yrityspohja, jossa ollaan valmiina koko maan talouden ja etenkin rakennusalan suhdanteiden kääntyessä nousuun ja onneksi talouselämän näkymissä on jo hivenen valoa, myös korkomarkkinasta johtuen.

Seudullisessa yhteistyössä on viime aikoina ollut parantamisen varaa ja uusien valtuustojen myötä tämä toivottavasti korjaantuu. Pitkä perinne on ollut, että seutukunnalla huolehditaan yhteisestä edusta seudullisten hankkeiden kautta ja toinen toisensa puolta pitäen ja tähän toivottavasti voidaan jälleen palata.

8. KOOSTE KESKEISIMMISTÄ HAVAINNOISTA JA KEHITTÄMIS-SUOSITUKSISTA

8.1. Elinvoimapalvelut:

Alavudella on pitkät perinteet terveyttä ylläpitävän ja sairauksia ja pahoinvointia ennaltaehkäisevän työn tekemisestä liikunta- ja hyvinvointipalveluissa. Vaikka Sote-uudistuksen myötä tietty kannustavuus sosiaali- ja terveydenhuollon kulujen vähentämiseen poistui, on hienoa, että Alavudella on jatkettu tätä työtä. Elintapa-ohjaus on hyvää ja laadukasta ja palveluja on tarjolla paljon. On ollut positiivista huomata, miten paljon Alavudella on kaikenlaista tarjolla ja monenlaista tehdään, myös ns. hiljaista tekemistä, jota järjestöt ja seurat tekevät julkisten palveluiden rinnalla. Tarkastuslautakunta kannustaa tekemään tästä kuntalaisten hyvinvointia ylläpitävästä ja lisäävästä toiminnasta näkyvää ja olemaan siitä ylpeä.

Kunto-Lutran auettua uudelleen pitkän kiinniolon jälkeen näyttäytyy, että kuntalaiset ovat löytäneet sen hyvin uudelleen; noin 300 päivittäistä käyntiä on valtava määrä tämän kokoisessa kunnassa. Huomiona nostetakoon, että nykyisellään Kunto-Lutra on erinomainen paikka järjestää isompiakin tapahtumia ja tapahtumakäytön soisi entisestään lisääntyvän.

Positiivista elinvoimapalveluissa on myös se, että Töysässä on jälleen nuorisotila, Potero. Jotta nuorisotiloja voitaisiin pitää enemmän auki ja resurssia riittäisi myös yläkoulujen arkeen, tarvittaisiin kuitenkin enemmän henkilökuntaa. Tarkastuslautakunta muistuttaa, että nuorena koettu tunne siitä, että kotikunta arvostaa ja pitää huolta, on merkittävä tekijä myöhempää paluumuuttoa harkitessa.

Elinvoimalautakunta sai hallintosäännön päivityksen myötä vastuulleen elinkeino-, asumis- ja hyvinvointipalveluiden lisäksi myös työllisyyspalvelut. Kun uusi kymmenen kunnan muodostama työllisyysalue Kymppi aloitti vuoden 2025 alussa, oli oletus se, että Alavudella toteutetun työllisyyden kuntakokeilun myötä siirtymä olisi Alavudelle helpompi. Tämän toteutuminen ja seuranta jää tulevan tarkastuslautakunnan tarkkaan seurantaan.

Alavudella on saatu tottua hyvin alhaisiin työttömyyslukemiin, mutta paitsi Alavuden elinkeinoelämän 2023 saamat iskut sekä yleisen maailmantilanteen heijastuminen voimakkaasti rakennusalaan että valtakunnallinen työttömyyden kasvu näkyvät voimakkaasti Alavuden työllisyydessä; työttömyysprosentti oli vuoden 2024 lopussa lähes ennätyksellinen 11,4 %. Tarkastuslautakunta on tästä pahoillaan ja huolissaan myös siitä näkökulmasta, tulevatko työttömyydestä koituvat sakot vaikuttamaan negatiivisesti Alavuden talouteen. Arviointikertomusta kirjoitettaessa on onneksi ilmassa jo hieman positiivisia näkymiä taloussuhdanteen elpymisestä.

Tarkastuslautakunta on tutustunut konserniyhtiö A-pestin (entinen A-pesu) toimintaan ja ollut siitä vaikuttunut. A-pesti on kekseliäästi työllistänyt ja kuntouttanut alavutelaisia luomalla ja kehittämällä palveluja ja hyödyntämällä palkkatukea. Valtion kohdistamat leikkaukset palkkatukeen tulevat kuitenkin haastamaan myös

A-pestiä vielä entistäkin suurempaan kekseliäisyyteen. Selvää on, että yhteistyö A-Pestin, kaupungin palvelualueiden ja yrityspalveluiden välillä on erittäin tärkeää. Tämäkin suuri rakenteellinen muutos ja sen seuraukset jäävät seuraavan tarkastuslautakunnan arvioitaviksi.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että A-pesti tutkisi mahdollisuuden maalämmön käyttöön pesukoneiden lämpimän veden tuottoon. Ympäristöystävällinen ”vihreä”-pyykki voisi olla sekä kilpailukykyinen hinnaltaan että myyntivaltti kiristyvässä kilpailussa.

Elinvoimalautakunnan jäsenistä suuri osa on sitoutunut työskentelyynsä.

8.2. Maaseutupalvelut:

Maaseutupalvelut hoidetaan Alavudella yhdessä Ähtärin kanssa muodostetulla yhteistoiminta-alueella ja maatalouslomitus vielä erikseen Etelä-Pohjanmaan lomitusalueella, jota hallinnoi Kurikan kaupunki. Alavuden maatalouspalveluissa työskentelevä henkilöstö on toimintaansa ja viljelijöihin sitoutunutta ja esimerkiksi tukien hakemisten aikoina venytään tarpeen mukaan. Viljelijöistä pyritään pitämään huolta, seurataan asioita ja ilmoitetaan aina, jos huomataan vaikka joku puuttuva tieto.

Seuraavan kymmenen vuoden ajan ennuste on epävarma sen suhteen, miten tilojen määrä ja koko kehittyvät - eläköitymisiä on luvassa paljon eikä jatkajia kaikille tiloille ole. Paine siirtyä yhä suurempiin tilakokoihin on ymmärrettävästi tekijä, joka vaikuttaa sekä olemassa oleviin tiloihin että maatalousyrittäjyyttä harkitseviin.

Valtion tekemät rakenteelliset uudistukset aiheuttavat epävarmuutta myös maaseutupalveluihin, kun ei ole selvää miten Ely-keskusten yhdistäminen tulee vaikuttamaan. Maatalousyrittäjyys on herkkää äkillisille epäonnistuneille tapahtumille, kuten eläinten tai yrittäjän sairastumiselle, ja esimerkiksi pääkoneen rikkoontuminen voi heilauttaa tilan taloutta voimakkaastikin.

Maatalousyrittäjyys on enää harvoin perinteisellä tavalla päätoimista perheelle, vaan yhä useammin ainakin toinen pariskunnasta työskentelee tilan ulkopuolella toisen palveluksessa. Toisaalta on isoja karja- ja marja-tiloja, joilla työskentelee vähintään sesonkiloonteisesti myös ulkopuolista työväkeä.

8.3. Sivistyspalvelut:

Osaavien, koulutettujen, pätevien ja soveltuvien opettajien ja kasvattajien saatavuuden haasteet ovat olleet esillä jo pitkään ja kehitys näyttää yhä huonommalta. Koska kilpailu osaajista on kovaa, tarkastuslautakunta toivoo, että alkuvuodesta 2025 toteutetun henkilöstön työnhyvinvointikyselyn tuloksia käytetään hyväksi ja vertaillaan yksikkökohtaisia tuloksia yksikköjen rekrytointihaasteisiin. Haasteet pätevän henkilöstön saatavuudessa vaikuttavat toki koko yhteisön työhön kuormittavasti, mutta tarpeen lienee myös kriittisesti arvioida sitä, voiko työyhteisön maine olla hakijoita karkottava tekijä. Opettajilla ja kasvattajilla on valinnanvaraa siinä, minne he hakeutuvat töihin, joten kaikkiin työyhteisön haasteisiin liittyviin signaaleihin tulee reagoida herkästi ja nopeasti ja tehdä koulun ja varhaiskasvatuksen yksiköistä houkuttelevia työpaikkoja.

Tarkastuslautakunta on kauden alussa tekemänsä linjauksen mukaisesti haastatellut, kysellyt, kuullut ja muuten hankkinut tietoa Alavuden kaupungin henkilöstön hyvinvoinnista sekä yleisellä että yksikötasolla koko kuluneen neljän vuoden ajan. Näin ollen se on kiinnittänyt katseensa myös Alavuden yläkouluun ja selväksi on tullut, että toiminnassa on henkilöstön hyvinvointiin ja työyhteisön toimivuuteen liittyviä haasteita. Tarkastuslautakunta on pyrkinyt saamaan tietoa näistä haasteista sekä siitä, miten niihin on puututtu ja millaisia

ratkaisuja niihin on haettu. Neljän vuoden aikana saamiensa tietojen perusteella tarkastuslautakunta näkee tilanteen vakavana. Tarkastuslautakunta on toimittanut saamansa tiedot epäkohdista eteenpäin henkilöstöjohdolle ja painavasti suositaa, että asian korjaamiseksi tehdään kaikki voitava. Lisäksi seuraavan tarkastuslautakunnan tulee kiinteästi jatkaa tilanteen seuraamista.

Toisaalta tarkastuslautakunnalle on myös näyttäytynyt, että toimenpiteitä on tehty ja niitä ollaan valmiita tekemään edelleen. Tilanteen pysyvä ratkaiseminen on hyvin tärkeää paitsi osaavan henkilöstön pitämisen ja saamisen vuoksi, myös siksi, että Töysän ja Alavuden yläkoulujen yhdistyessä vuonna 2030 on hyvin olemassa, että uusi yläkoulu saa aloittaa puhtaalta pöydältä.

Sekä tulevaan yläkoulujen yhdistymiseen että pätevän henkilöstön rekrytointihaasteisiin liittyen tarkastuslautakunta on kartoittanut mahdollisuutta henkilöstöresurssin yhdistämisestä soveltuvin osin jo nyt. Tarkastuslautakunta on kuitenkin saanut oppia, että paitsi välimatka, myös eri mittaiset oppitunnit tekevät tästä haastavaa. Alavudella oppitunnin pituus on 70 minuuttia, jotta opettajaresurssin yhdistäminen lukion kanssa olisi paremmin mahdollista, ja Töysän yläkoulussa oppitunnit kestävät 45 minuuttia.

Tarkastuslautakunta nosti vuoden 2023 arviointikertomuksessa esiin huolensa silloin tiheistä tiedoista, että Alavuden yläkoululla toimivan joustavan perusopetuksen eli JOPO-luokan jatko olisi vaakalaudalla. Ilokseen tarkastuslautakunta sai huomata, että JOPO-ryhmä palasi normaaliin muotoon syksyn ensimmäisen jakson kevennyksen jälkeen. Keventämisen ja supistamisen sijaan tarkastuslautakunta pyytää painavasti etsimään ratkaisua siihen, että ryhmään pystyttäisiin osoittamaan myös toinen aikuinen, jotta ryhmän kokoa ei jouduttaisi nykyiseen tapaan rajoittamaan vaan huippusuositun ja valtavan hyviä oppimistuloksia vuosi vuoden jälkeen tuottavaan ryhmään olisi mahdollista ottaa nykyistä enemmän oppilaita. Tavoitteidensa mukaan JOPO paitsi vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa, myös ehkäisee syrjäytymistä ja vähentää perusopetuksen keskeyttämistä. Tarkastuslautakunnan näkemys on, että sijoitus tulee kyllä maksamaan itsensä takaisin hyvin nopeasti.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan liittyvät asiat ovat puhuttaneet laajasti Alavudella ja myös tarkastuslautakunnassa on tästä keskusteltu.

Joidenkin päätösten kohdalla on tullut esiin, ettei sivistyslautakunta ole ollut täysin tietoinen päätösten seurauksista. Tämän välttämiseksi ja päätöksentekoprosessin sujuvoittamiseksi tarkastuslautakunta ehdottaa, että jatkossa esittelijät ja lautakunta kävisivät yhdessä tarkemmin läpi päätösten mahdolliset seuraukset. Luottamushenkilöiden tulee voida luottaa siihen, että heidän toimiessa lain ja hallintosäännön mukaisilla menetelmillä kaupungin organisaatio ei ajaudu hankaliin tilanteisiin.

Tarkastuslautakunta on pohtinut, onko hallintosäännön 146 § nyt tällä hetkellä hyvin toimiva vai pitäisikö sitä muuttaa esimerkiksi niin, että pykälä otettaisiin esityslistalle vasta seuraavassa kokouksessa tai niin, että pykälä on saatettava esittelijän tietoon esimerkiksi 7 vuorokautta ennen seuraavaa kokousta. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että pöytäkirjojen merkintöjen oikaisuvaatimusohjeineen tulee olla tarkkoja.

Yleisellä tasolla tarkastuslautakunta kiteyttää, että ehkä päätöksentekoon liittyvät haasteet voitaisiin paremmin välttää vieläkin huolellisemmalla valtuutettujen ja lautakuntien jäsenten perehdyttämisellä, jossa käyttäisiin läpi esimerkiksi oikaisupyyntöjen periaatteet – oikaisupyyntö kohdistuu käsittelyn oikeellisuuteen, ei päätöksen valmisteluun tai täytäntöönpanoon – ja valmistelun ja päätöksenteon kulku.

Sivistyslautakunnan jäsenet ovat olleet aktiivisia ja sitoutuneita työskentelyynsä.

8.4. Tekniset palvelut:

Teknisten palveluiden sisällä vesilaitos on yksikkö, joka vuodesta toiseen toimii tuloksellisesti tuottojen ollessa hyvällä tasolla. Vesilaitoksen tulokseen voi odottaa kasvua, jos talouden sopeuttamisohjelman mukaiset vesimaksujen tarkistukset saatetaan voimaan. Perehtyessään tarkemmin vesilaitoksen toimintaan tarkastuslautakunta on oppinut muun muassa sen, että vesijohdon vetäminen kiinteistölle ei koskaan ole tuottavaa toimintaa vaan toiminnan kate saadaan vesimaksuista. Kun uusi jätevedenpuhdistamo on toiminnassa ja käyttökunnossa pitkälle tulevaisuuteen, on vesihuoltolaitos Alavuden taloudelle yksinomaan tuottoisaa toimintaa.

Alavuden kaupungin töinä on vuoden 2024 aikana tehty mittavia kaupungin keskustan infrastruktuurin korjaustoimia, jotka ovat näkyneet keskustan katujen avaamisena ja mittavina liikennejärjestelyinä, jotka ovat aiheuttaneet pahaa mieltä ja harmia sekä kuntalaisille että keskusta-alueen yrittäjille. Kysymys on kuitenkin ollut väistämättömistä ja välttämättömistä toimista infrastruktuurin tultua käyttöikänsä päähän, ja on ollut järkevää tehdä kaikki kerralla kuntoon sen sijaan, että samat kadut kaivetaan toistuvasti auki.

Valtuuston 16.9.2024 hyväksymän talouden sopeuttamisohjelman mukaisesti kaupungin tulisi karsia ei-lakisääteisistä palveluista. Näin ollen myös yksityisteiden ja kaavateiden hoidon määrärahoihin on tehty vähennyksiä.

Teknisen lautakunnan jäsenet ovat olleet sitoutuneita työskentelyyn ja myös lautakunnan nuorisovaltuuston edustaja on ollut aktiivinen.

8.5. Ympäristöpalvelut:

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota ympäristöpalvelujen ja ympäristölautakunnan läpi valtuustokauden saamaan hyvään palautteeseen; ympäristölautakunnan jäsenet saavat viranhaltijoilta hyvin tietoa haluamista asioista, lautakunnan jäsenet ovat erittäin sitoutuneita toimeensa ja yleensäkin ympäristöpalveluissa vallitsee hyvä ja kehittävä ilmapiiri niin työntekijöiden kuin luottamushenkilöidenkin keskuudessa.

Ympäristöpalveluissa ollaan tehokkaita, käsittelyajat ovat lyhyitä ja yrityksiä kohtaan ollaan joustavia. Ympäristöpalveluita säädellään laeilla, asetuksin ja säädöksin, ja päätöksenteossa näiden tuntemus on tärkeää. Näin ollen taustojen tunteminen ja yleensäkin tiedolla johtaminen on olennaisessa osassa eikä mutu-tuntumaa voi käyttää.

8.6. Muut havainnot kunnan hallinnosta

Kaupungin hallinnosta ja luottamushenkilöorganisaatiosta näin valtuustokauden lopussa voinee todeta, että päätöksenteon ja päätösten toimeenpanon roolijaossa ja vastuissa on ollut epäselvyyttä ja näin ollen päätöksenteon sujuvuus ei ole ollut kaikin puolin toivottavalla tasolla. Niin kaupunginhallitus kuin lautakunnatkin ovat etsineet rooliaan ja rajojaan eikä tarkastuslautakuntakaan ole ollut tämän yläpuolella.

Tarkastuslautakunta on toimivaltansa puitteissa ja velvollisuuksiensa mukaisesti pyytänyt tilintarkastajalta kohdennettua erityistarkastusta, jossa on selvitetty muun muassa kaupunginvaltuuston päätösten toimeenpanoa. Tämä olkoon pohjana myös uusien lautakuntien aloittaessa toimintaansa. Vahvasti toivottavaa on, että uuden valtuuston aloittaessa todella käytetään riittävästi resursseja luottamushenkilöiden perehdyttämiseen ihan perusasioista lähtien sen terävöittämiseksi, miten kaupunki- ja luottamushenkilöorganisaatiot toimivat. Näihin tilaisuuksiin olisi syytä jokaisen luottamushenkilön kokemuksesta riippumatta osallistua.

Kunnan päätöksenteossa on pääsääntöisesti noudatettu hyvän hallinnon periaatteita. Kokousasiakirjat ja pöytäkirjat ovat olleet ajallaan julkisesti saatavilla, mikä tukee päätöksenteon avoimuutta ja kuntalaisten tiedonsaantia. Kaupungin nettisivuilta löytyy kattavat tiedot asiasta kuin asiasta ja someviestintä on kattavaa. Toisaalta nykyhetken pirstaleinen tiedonvälitys haastaa viestinnän tehtäviä.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat pääosin kunnossa. Joissakin kohdissa, kuten kyberturvallisen toimintaympäristön varmistamisessa ja henkilöstön sopimusosaamisen vahvistamisessa tehdään toimia ja hankitaan koulutusta.

Tarkastuslautakunnalla on käsitys, että joissakin Suomen kunnissa hyödynnetään taloushallinnossa automatisoituja järjestelmiä huomattavasti enemmän. ICT-palveluiden osalta tarkastuslautakunta jäikin miettimään tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämistä ICT-järjestelmien kehittämiseen ja sitä olisiko taloushallinnon ICT-järjestelmissä enemmän automatisoinnin varaa myös Alavudella.

9. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESIITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE

Tilintarkastaja on suorittanut ja raportoinut tarkastuslautakunnalle tilikauden aikaisen tarkastuksen tarkastussuunnitelman mukaisesti sekä antanut tilintarkastuskertomuksen suorittamastaan tarkastuksesta. Tilintarkastuskertomuksen mukaan kaupungin hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti ja kirjanpito on hoidettu sitä koskevien säännösten mukaisesti. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan esitykseen tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä.

Tarkastuslautakunta luovuttaa arviointikertomuksen vuodelta 2024 kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että **valtuusto kiinnittää erityistä huomiota arviointikertomuksessa värillisellä taustalla korostettuihin havaintoihin ja kehitysehdotuksiin**. Tarkastuslautakunta pyytää kaupungin palveluryhmiä kommentoimaan ao. kohtia ja selvittämään niihin kohdistuvia toimenpiteitä syyskuun loppuun mennessä pidettävässä valtuuston kokouksessa, jonka jälkeen kommentit toimitetaan tarkastuslautakunnalle.

Lopuksi tarkastuslautakunta kiittää kaupungin johtoa, viranhaltijoita, työntekijöitä ja muita toimielimiä hyvästä yhteistyöstä kuluneen valtuustokauden aikana!

ALLEKIRJOITUKSET

Alavudella 26. toukokuuta 2025

Alavuden kaupungin tarkastuslautakunta

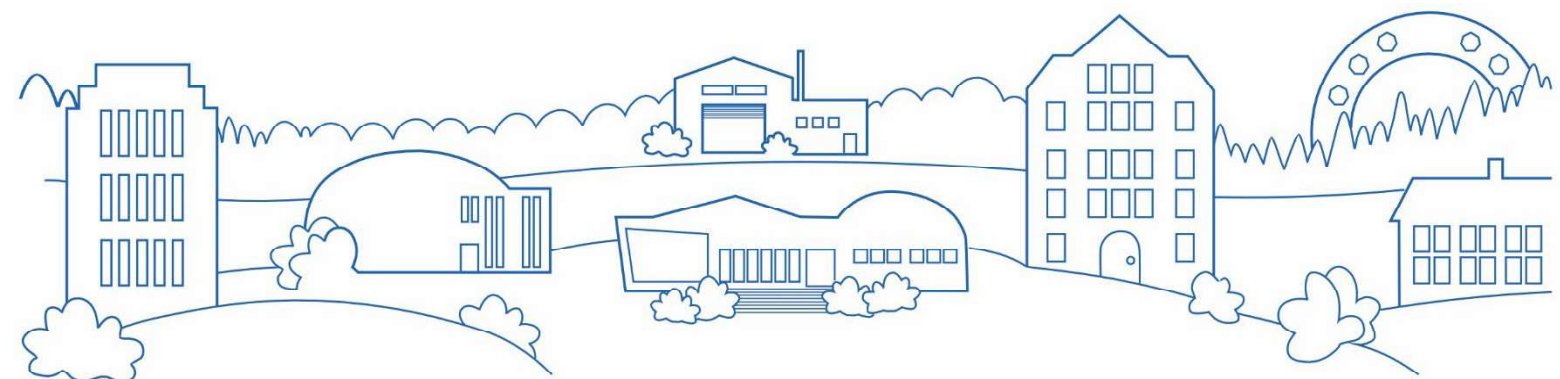
Niina Palomäki
puheenjohtaja

Jarmo Linna
varapuheenjohtaja

Jari Latvala
jäsen

Antti Mäkelä
jäsen

Tarja Ylimäki
jäsen

alavus.fi